

Strafferetsreformen i Polen.

(Den polske Straffelov af 11. Juli 1932*).

AF DR. GREGOR WIRSCHIUBSKI.

A. Tilblivelse.

Den 1. Oktober 1932 traadte den nye polske Straffelov i Kraft og afløste de tidligere Delingsmagters stadig gældende Straffelve. Samtidig med Strfl. traadte Loven om Forseelser i Kraft; denne indeholder en fra Strfl.s almindelige Del forskellig, selvstændig almindelig Del. Paa-dømmelsen af Forseelser sker normalt ved de administrative Myndigheder. Den nye polske Straffelov er Resultatet af 13 Aars Arbejde. Forud for den ligger adskillige Privat-udkast (Rappoport, Mogilnicki, Krzymuski o. fl. a.) og 3 Kommissionsudkast (1922, 1930 og 1931). Sammenlignet med det sidst offentliggjorte Kommissionsudkast betyder Strfl. en Omplacering af Bestemmelserne og som Følge deraf en Omnummerering af Paragrafferne. Principielle Ændringer findes væsentligst kun i den specielle Del. Iovrigt drejer det sig navnlig om tekniske Forbedringer af redaktionel Art (f. Eks. Udeladelse af den overflødige § 5 i det tredje Udkast).

Strfl. er affattet i ret knap Form. Den er delt i 42 Kapitter med 295 Paragraffer og er saaledes en af vor Tids korteste strafferetlige Kodifikation. Som Strfl.s Fædre kan man nævne Juliusz Makarewicz, Wacław Makowski

*) I det følgende betegnet som Strfl.

og Stanislaw Rappoport, der alle har haft væsentlig Indflydelse paa dens Indhold. Alle tre kan vel betegnes som mere eller mindre udprægede Repræsentanter for den »Tredie Skole«.

Som Enerepræsentant for den rene Teori om Hensynet til Samfundets Sikkerhed, blottet for enhver Reminiscens fra Gengældelseslæren, har Alexander Mogilnicki haft afgørende Indflydelse paa Forarbejderne, navnlig Spørgsmaalet om de unge Forbrydere.

B. *Kriminalpolitik.*

I Overensstemmelse med Forfatternes Indstilling er Strfl., ligesom vel alle andre af Nutidens strafferetlige Kodifikationer — maaske med Undtagelse af Sovjetruslands Straffelov — stadig er det, et Udtryk for Læren om sædelig Skyld og Gengældelse med lejlighedsvisse Indrømmelser til Formaalstanken.

Makarewicz har med al ønskelig Tydelighed udtalt, at ogsaa den formaalsløse Straf maa fuldbyrdes¹⁾.

Strfl. kender følgende Straffe: Dødsstraf, Fængsel, Hæfte (»Haft«) og Pengestraf.

Ved Siden heraf findes: 1) Tab af offentlige Rettigheder, 2) Tab af borgerlig Ære, 3) Forbud mod Udøvelse af visse Erhverv, 4) Berøvelse af Forældremyndighed, 5) Konfiskation af enkelte Formuegenstande, 6) Bekendtgørelse af Dommen i Pressen²⁾.

Bistraffene kan kun idømmes i Forbindelse med en Hovedstraf. Dog kan de under 3), 4) og 5) nævnte Bistraffe anvendes som Sikkerhedsforanstaltninger enten i Tilfælde af Frifindelse, eller naar Sagen standses af straffeprocessuelle Grunde.

Anvendelse af Dødsstraf er sammenlignet med Udkast

¹⁾ Uzasadnienie, S. 90.

²⁾ En Nyskabning sammenlignet med det 3. Udkast. Idømmes kun for Presseforseelser (§ 51).

III desværre væsentligt hyppigere. Efter Udkast III skulde denne Straf anvendes — alternativt med Fængsel i ikke under 10 Aar — ved forsælligt Drab (§ 223, Stk. 2), naar Drabet var karakteriseret enten ved Grusomhed eller særlig dadelværdigt Motiv.

Strfl. gør Dødsstraffen anvendelig (alternativt med Fængsel i ikke under 10 Aar) ogsaa i Tilfælde af Højforrædderi (§ 93), Angreb paa Statspræsidentens Liv og Sundhed (§ 94) samt — under Krigstilstand — landsforrædersk Vaabenhjælp.

Ved Drab er de foran nævnte skærpende Omstændigheder slettet som Belingelser for Anvendelse af Dødsstraf. Polen er altsaa fulgt med Tiden og har gjort Dødsstraffen anvendelig ogsaa ved politiske Forbrydelser. Maaske kan dette tilskrives Polens udsatte Stilling. Men selv under dette Synspunkt forekommer det mig dog, at Dødsstraffen som Reaktion mod Angreb paa Statspræsidentens *Sundhed* er en Overdrivelse. Hvis altsaa en politisk Modstander ved en ondskafuld Karikaturtegning skader Statspræsidentens Sundhed, skal han hænges! Et paafaldende Resultat. Den strafferetlige Beskyttelse for Statsoverhovedet synes her at have valgt helt orientalske Metoder.

Den strenge Behandling af politiske Forbrydelser i Almindelighed har ogsaa faaet Udtryk i Fastsættelse af ualmindelig høje Minimumsstraffe.

Strfl. kender to Arter af Frihedsstraf: Fængsel og Hæfte (»Haft«).

Fængsel idømmes paa Livstid eller paa bestemt Tid, mindst 6 Maaneder og højest 15 Aar.

Hæfte idømmes fra 1 Uge til 5 Aar.

Efter Varigheden svarer altsaa Fængsel nærmest til Tysklands Tugthusstraf, Hæfte til tysk Fængselsstraf. Strfl. kender ikke custodia honesta.

Ved Valget mellem Fængsel og Hæfte giver § 57, g) dog Dommeren Anvisning paa kun at anvende Fængsel, naar Gerningsmanden har handlet ud fra lave Motiver (jfr. § 20 i R. Stgb.). Strfl. Hæftestraf er Udtryk for en Kombination

af Straffen for Bagatelforbrydelser og custodia honesta, saaledes som Lucas¹⁾ og Ebermayer²⁾ anbefaler.

Jeg anser denne Kombination for mindre heldig: Maksimum 5 Aar er alt for højt ved Bagatelforbrydelser, medens det overfor de mere farlige, professionelle Forbrydere kan være for lidt.

Ved Højforrædderi og andre grove politiske Forbrydelser giver Strfl. intet Valg mellem Fængsel og Hæfte. Dette er kun Tilfældet ved de mindre grove politiske Forbrydelser, f. Eks. Tvang overfor Medlemmer af forfatningsmæssige Forsamlinger (§ 117), Forseelser m. H. t. Valg og Afstemninger (§ 118) og lign.

Strfl. indeholder kun faa Bestemmelser angaaende Straf-fuldbyrdelsen³⁾.

Begge Frihedsstraffe er forbunden med Arbejdspflicht. Fængselsfangerne sysselsættes efter Anstaltsledelsens nærmere Bestemmelse ved de Arbejder, der forefindes i Straffeanstalten, Hæftefangerne kan derimod selv vælge deres Arbejde. Andet Arbejde kan kun paalægges dem, naar det Arbejde, de selv vælger, ikke er foreneligt med Fængselsordenen, eller naar de unddrager sig Arbejde. Fængselsfangerne kan ogsaa beskæftiges udenfor Anstalten. Ogsaa paa dette Omraade er der, ligesom ved Varigheden af Straffene, en iøjnefaldende Parallelisme med den tyske R. Stgb.s Forskrifter om Fuldbyrdelse af Tugthusstraf og Fængselsstraf.

Pengestraf anvendes sammen med Frihedsstraf, alternativt eller kumulativt.

Kumulativt kan Pengestraf anvendes ved alle Forbrydelser, hvor der foreligger Berigelseshensigt. Alternativt foreskrives den sammen med Hæfte ved forskellige Forbrydelser, saaledes mindre Legemsbeskadigelser (§ 236, 1. Stk.), Krænkelse af Brevhemmeligheden (§ 253), Husfreden (§ 252), Ærefornærmelse (§ 256) og fl. a.

¹⁾ Lucas: Anleitung zur strafrechtlichen Praxis, 2. Udgave S. 48 f.

²⁾ Verh. d. 29. D. J. T., B. I. S. 271 f.

³⁾ Nærmere Bestemmelse herom findes i en særlig Lov.

Strfl. kender ikke — saaledes som den tyske R. Stgb. § 27 — Pengestraf som almindelig Erstatning for de korte Frihedsstraffe. Saaledes kan Dommeren i Tilfælde af Underslæb (bortset fra Tilfælde, hvor Forbrydelsen er begaaet af Nød) kun anvende Frihedsstraf.

Ekstraordinær Strafformildelse kendes i forskellige Tilfælde. I Stedet for Dødsstraf eller livsvarigt Fængsel kan da anvendes Fængsel i mindst 5 Aar, i Stedet for Fængsel i mindst 5 Aar kan anvendes Fængsel indtil 5 Aar, i Stedet for Fængsel indtil 5 Aar kan anvendes Hæfte, og Pengestraf kan træde i Stedet for Hæfte.

Denne Strafnedsættelse finder Anvendelse i Tilfælde af nedsat Tilregnelighed, hvis den ikke er selvforskyldt (§ 18), undskyldelig Ukendskab til Handlingens Retsstridighed (§ 20), Overskridelse af Grænsen for lovligt Nødværge (§ 21), Nødret (§ 22), uljænligt Forsøg (§ 24, jfr. § 23), Anstifterens og Medhjælperens Tilbagetræden og Bestræbelser for at afvende Følgerne af Forbrydelsen (§ 30).

Ved Siden af disse generelle Bestemmelser indeholder Strfl. en Række Bestemmelser ved de enkelte Forbrydelser om Anvendelse af den ekstraordinære Strafnedsættelse (f. Eks. §§ 142, 220, 257, 262—64). Fællesbetingelsen er her, at Gerningsmanden befandt sig i en Tvangssituation, eller bestræber sig paa at afvende Følgerne, eller at Forbrydelsen er af ubetydeligt Omfang.

Som Følge af denne Begrænsning til bestemte Forbrydelser er Omraadet for Strfl.s særlige Strafnedsættelse altfor snævert. Handlingens mindre strafværdige Karakter kan ogsaa foreligge f. Eks. ved Blasfemi eller ved Fremkaldelse af offentlig Forargelse; men her kender Strfl. ikke særlig Strafnedsættelse.

Begrænsningen af Strafnedsættelsen til visse Arter af formildende Omstændigheder ved de Forbrydelser, hvor den kan anvendes, er ogsaa irrationel. Dette er f. Eks. Tilfældet, naar Nedsættelsen (d. v. s. Bøde i Stedet for Frihedsstraf) kun kan ske ved Underslæb, saafremt Hand-

lingen er udført af Nød. Bortset fra, at Pengestraf næppe er den bedst egnede Reaktion overfor Personer, der af Nød gør sig skyldig i Underslæb af ubetydeligt Omfang, er det ikke indlysende, at den ikke bør indtræde, naar Underslæb begaas af Letsindighed, da den maaske netop her kunde være mere virksom.

For saa vidt angaar Strafadmaalingen indenfor de almindelige Strafferammer, indeholder Strfl. intet særlig bemærkelsesværdigt: afgørende er Gerningsmandens Individualitet, ikke Resultatet. Ved Idømmelsen af Bødestraf (fra 5 til 200000 Zloty) tages Hensyn til Gerningsmandens økonomiske Forhold. Omsætningen af Bøder efter en fast Skala (1 Dags Hæfte svarende til 5—50 Zloty) er ogsaa irrational, da Polens rigeste Mand vel altid vil være mere end 10 Gange saa velhavende som den fattigste.

Ved Strafforhøjelsestilfældene kan man anke over den inkonsekvente Sondring mellem det subjektive og objektive Kriterium for Handlingens Almenfarlighed. Efter § 60 kan Straffen forhojes med det halve ved Gentagelsestilfælde indenfor 5 Aar efter Losladelse efter endt Straf eller fra Sikringsanstalt. Dette er ikke nogen Konsekvens af Strfl.s Standpunkt. Thi der kan ikke ved alle Gentagelsestilfælde tales om større Brøde (snarere omvendt, som jeg nærmere har paavist andetsteds). Den større Straf savner da Berettigelse.

Med Hensyn til betinget Strafudsættelse er den polske Straffelov mere vidtgaaende end det tyske Udkast: Strafudsættelse kan ved Frihedsstraffe ske i indtil 2 Aar. Derimod er Recidivisterne og Vaneforbryderne afskaaret fra denne Begunstigelse. De førstnævnte efter mit Skøn med Urette. Her hævner den ovenfor paaviste Inkonsekvens sig. Det maa derhos anses for en Mangel, at betinget Udsættelse af Straffen ikke kan indrømmes ved Bødestraf, idet Dommeren herved berøves et Middel til social Terapi, saa meget mere, som der er Hjemmel for Udsættelse af Forvandlingsstraf, der træder i Stedet for Bøder, der ikke kan inddrives.

Ved Siden af det egentlige Straffesystem kender Strfl. et System af Sikringsmidler: 1) Helbredelses- og Plejeanstalter for a) varigt utilregnelige, b) Personer med nedsat Tilregnelighed, 2) Helbredelses- og Plejeanstalter for Alkoholister, 3) Arbejdshuse for arbejdssky Personer, 4) Forvaringsanstalter for almenfarlige Recidivister, Proffessions- og Vaneforbrydere.

Mærkeligt nok foreskriver Strfl. Mindstefrister selv ved rene Sikringsmidler, f. Eks. ved Anbringelse i en Helbredelsesanstalt (§§ 79 og 80) og i Forvaringsanstalten (§ 84). I den førstnævnte er det korteste Ophold 1 Aar, i den sidstnævnte Anstalt 5 Aar. Her synes dog Strfl.s Koncipister med deres Afhængighed af Gengældelsesteorien at være gaaet for vidt i Retning af sociale Beskyttelsesforanstaltninger. Gengældelsestanken hindrer ogsaa det rette Sammenspil mellem Straf og Sikringsmidler, som f. Eks. overfor uforbederlige Vaneforbrydere, hvor Straf kategorisk er foreskrevet for Sikkerhedsforvaring, hvilket forøvrigt fylder Makarewicz med dogmatisk Stolthed¹⁾.

Meget glædelig er derimod Bestemmelsen i § 82, hvorefter Anbringelse i en Helbredelses- eller Afvænningsanstalt for Drankere ikke er betinget af, at Gerningen er begaaet i en Rus, men kun sker, naar der foreligger Sammenhæng mellem Gerning og Hang til Drikkeri. Paa dette Punkt følger Strfl. det svejtsiske Vorentwurf 1908. Ogsaa Anbringelse i Arbejdshus er uafhængig af Arten af den begaaede Forbrydelse og alene knyttet til Kriteriet arbejdssky. Ogsaa ved Anbringelse i Sikringsforvaring ses der helt bort fra Gerningen og dens Karakter, og Vægten lægges alene paa den præsumptivt uforbederlige Gerningsmands almindelige Farlighed. Retspraksis og Teori staar da overfor den Opgave klart at fastslaa Begrebet Almenfarlighed under Hensyntagen til Samfundets Sikkerhed og Kriminalpsykologiens og Kriminalbiologiens Resultater.

¹⁾ Uzasadnienie, § 90.

Reglerne om Behandling af unge Forbrydere betegner et stort Fremskridt.

Den kriminelle Lavalder er fastsat til 13 Aar. Personer mellem 13 og 17 Aar kan under visse Betingelser straffes. Er deres Forstandsevner ikke fuldt udviklede, saaledes at de ikke er i Besiddelse af normal Dømmekraft, anvendes kun Opdragelsesforanstaltninger; i modsat Fald anbringes de i en Forbedringsanstalt, idet dog Retten, naar det skønnes formaalstjenligt, ogsaa i dette Tilfælde kan nøjes med Opdragelsesmidler. Ved enkelte grove Forbrydelser kan Straffen udsættes indtil 3 Aar, saaledes at der i Stedet herfor anvendes Opdragelsesforanstaltninger. Hvis den paagældende da senere viser daarlig Opførsel, kan Retten tilbagekalde Strafsudsættelsen.

De egentlige Straffe¹⁾ finder principielt ikke Anvendelse overfor unge Forbrydere. Der gøres dog Undtagelse herfra, naar en Person, der før det fyldte 17. Aar har begaaet en Forbrydelse, først skal dømmes, efter at han har naaet denne Alder, og Anbringelse i en Forbedringsanstalt ikke længere findes formaalstjenlig. I dette Tilfælde anses han med en almindelig Straf, dog under Anvendelse af ekstraordinær Strafformildelse.

Opholdet i Forbedringsanstalten varer til det 21. Aar. Efter mit Skøn er dette en Mangel, idet man har tilsidesat Sikkerhedshensynet til Fordel for Opdragelseshensynet og ikke har fastsat Særbestemmelser for mindreaarige Lovovertrædere med medfødt Hang til voldsomme Forbrydelser. Skal en vordende Massemorder slippes løs paa Samfundet, naar han opnaar Myndighedsalderen?

Iøvrigt er Strfl.s af Mogilnicki udformede Afsnit om unge Forbrydere fuldtud i Overensstemmelse med moderne kriminalpolitiske Krav, og paa dette Punkt kommer Polen paa Linie med Straffelovgivningen i de mest fremskredne Lande, hvilket desværre ikke kan siges om de øvrige Afsnit i Loven. Her er Tilløbene til en konsekvent Gennemførelse af Formaalstanken oftest standset paa Halvvejen.

¹⁾ Saavel som (desværre) Sikringsmidler.

C. *Den specielle Del.*

Sammenlignet med Udkast III frembyder Strfl.s specielle Del mange — ikke alle lige glædelige — Nydannelser. Det dristige Tilløb til Anerkendelse af den sociale, racehygiejniske og lægelige Indikation ved Svangerskabsafbrydelse (§ 231) er, som man kunde vente, faldet som Offer for den katolske Kirkes Indflydelse. Alene den lægelige Indikation bibeholdtes som lovlig Undtagelse (§ 233). En Nydannelse er lovlig Svangerskabsafbrydelse i Tilfælde, hvor Besvangrelsen indtræder som Følge af en Forbrydelse (Forforelse af en mindreaarig, Voldtægt, Opnaaelse af Samleje ved Svig, ved Udnyttelse af et Afhængighedsforhold eller en Nødssituation, Blodskam). Indvendingerne mod denne Undtagelse er saa velkendte, at det ikke er nødvendigt her at komme nærmere ind paa dem. Under alle Omstændigheder tør man vel antage, at der vil blive gjort hyppig Brug af Undtagelsen. Den Tanke, at det i disse Tilfælde drejer sig om et »Syndens Barn«, synes at have gjort det lettere for visse Krese at forsones sig med Svangerskabsafbrydelsen.

Resultatet er imidlertid ret overraskende: Den arbejdsløse Hustru, der er rigeligt velsignet med Born, og som afbryder sit Svangerskab, er hjemfalden til Straf, medens en Pige, der er besvangret af sin Broder, straffrit kan afbryde Svangerskabet; ganske vist venter der hende Straf for Blodskam.

Svangerskabsafbrydelse er i begge de tilladte Tilfælde kun straffri, naar Indgrebet foretages af en Læge.

Reglerne maa betragtes som utilfredsstillende, omend de tilladte Tilfælde er af Betydning. Retspraksis og Livet selv vil formentlig hurtigt medføre en Udvidelse af Lovens Regler herom.

Formuleringen af Bestemmelsen i § 233 om den lægelige Indikation indrommer Fortolkningen vidt Spillerum (»Indgreb, der er nødvendigt af Hensyn til Kvindens Sundhed«).

I Modsætning til Udkastene, der ikke indeholdt Bestemmelser om Duel, indfører Strfl. en mildere Behandling af

Duellanter (Fængsel eller Hæfte indtil 5 Aar). Sekundanterne er under visse Betingelser straffrie. Ogsaa selve Duellen, hvis ingen dræbes eller saares, er straffri.

Den specielle Del indeholder iøvrigt en Række kasuistiske Bestemmelser, f. Eks. opstilles almindelige Bedrageritilfælde som særlige Forbrydelser: Ophold paa Hotel med Hensigt til ikke at betale, dobbelt Inddrivelse af Fordringer. Naar der til disse Bedrageritilfælde føjes Bedrageri med Hensyn til Automater ved Indkast af andet end Moner, synes der at foreligge en ret løs Sammenkæden af Tilfælde, der intet har med hinanden at gøre. Ogsaa andre »særlige Forbrydelser« kunde sammenfattes i et almindeligt Begreb, Strfl. vinder ganske vist i Folkelighed ved en saadan Kasuistik, men den konstruktivt tænkende Jurist føler denne dogmatiske Skodesløshed som en Mangel.

Reglerne om de politiske Forbrydelser er meget detaillerede. Det vil føre for vidt at gaa ind paa Enkeltheder, skønt mange Bestemmelser ved deres Mangel paa Nojagtighed giver Anledning til Betænkelighed. Det skal blot bemærkes, at man har bibeholdt Strafbarheden af Opfordring til Angrebskrig, denne nye Forbrydelse, som dens Fader Rappoport lovpriste som »Udtryk for den skabende polske Tanke« i den moderne internationale Strafferets Teori og Praksis. Efter denne Bestemmelse straffes saavel polske Borgere som Udkændinge, der offentligt opfordrer til Angrebskrig (§ 133). Strafbarheden er ganske vist betinget af Gensidighed, og Bestemmelsen faar derfor næppe praktisk Betydning, saalænge den ikke er Fælleseje i international Straffelovgivning. Men man bør dog med Glæde hilse dette beskedne og ufuldkomne Forsøg paa at gøre Krigen strafbar.
